

EURAJOEN
KOTISEUTU-
YHDISTYS RY

Eurajoen museot

Kokoelmakäsikirja

Sisällysluettelo

1. Johdanto	2
2. Eurajoen museot	3
3. Museotoiminnan tarkoitus ja tavoitteet	4
4. Kokoelmatehtävä	5
5. Kokoelmien historia	6
6. Kokoelmien nykytila	10
7. Kokoelmien hallinta	11
a. objektin liittäminen kokoelmiin	11
b. objektin käsittely ja säilyttäminen	12
c. kokoelmien luettelointi ja inventointi	13
d. poistot kokoelmista	15
8. Kokoelmien käyttö	17
a. kokoelmien käyttö ja käyttäjät	17
b. kokoelmien lainaaminen	18
9. Kokoelmien tulevaisuus ja kokoelmatyön tavoitteet	18

1. Johdanto

Museotyön kivijalka ovat kokoelmat, joiden varaan ja ympärille museon muu toiminta rakentuu. Museokokoelmat vaativat ympärivuotista hoitoa, luettelointia ja järjestämistä. Eurajoen museoiden kokoelmakäsikirja on laadittu kokoelmanhallinnan tueksi ja se ohjaa konkreettisesti museon toimintaa. Kokoelmakäsikirjan tarkoituksena on antaa kuvaus kokoelmien historiasta ja nykytilasta sekä määrittellä kokoelman painopisteet ja kokoelman kartuttamisen perusteet. Kokoelmaohjelmassa määritellään museon suhde kokoelmaansa: siihen kirjataan museon velvollisuudet kokoelmaa kohtaan ja kuvaillaan ja määritellään kokoelmakäytännöt sekä museon tallennustehtävä. Kokoelmaohjelma on museon työkalu, joka mahdollistaa suunnitellun ja tavoitteellisen museotyön. Se parantaa kokoelmatyön laatua ja suuntaa niukkoja resursseja tärkeiksi määriteltyihin kohteisiin. Kokoelmakäsikirja prosessikuvauksineen toimii myös perehdytysohjeena museon uusille työntekijöille.

Kokoelmakäsikirjan on laatinut vuosien 2023-2024 aikana Eurajoen kotiseutuyhdistyksen puheenjohtaja Leena Falttu. Kokoelmakäsikirjan työstöä ohjasi Satakunnan Museon intendentti Akuliina Aartolahti. Kokoelmakäsikirja on hyväksytty Eurajoen kotiseutuyhdistyksen hallituksessa. Kokoelmaohjelma on luonteeltaan olosuhteiden ja käytäntöjen mukaan muuttuva asiakirja, mistä johtuen kokoelmaohjelma tarkastetaan ja tarvittaessa päivitetään viiden vuoden välein. Tämän kokoelmaohjelman päivittäminen aloitetaan syksyllä 2028.

Irjanteen kirkon kellotapuli ja makasiini. Kuva: Satakunnan Museo / SNL

2. Eurajoen museot

Irjanteelle on perustettu ensimmäinen museo vuonna 1963 ja nyt vuoden 2024 alussa erilaisia museoesinekokonaisuuksia on seitsemän. Museoita on pidetty avoinna talkoovoimin ja joinakin kesinä on saatu työntekijä joko Eurajoen kunnalta tai yhdistyksen palkkaamana, jolloin museot ovat olleet auki myös arkisin kesäaikaan. Talkoovoimin museota on pidetty avoinna sunnuntaisin ja aiemmin myös torstai-iltaisain, kesäkuusta elokuuhun. Museoissa on käynyt ja käy edelleen myös ryhmiä eri sopimuksesta ja esim. koululaisryhmiä keväisin. Museot ovat kylmillään talvisaikaan lukuun ottamatta apteekki- ja koulumuseota.

Pidämme joka vuosi touko-kesäkuussa museoiden avajaiset ja välillä järjestämme muitakin tapahtumia museoilla, yleensä kesäaikaan. Museoitamme mainostetaan ja niistä kerrotaan omilla kotisivuillamme, Facebookissa ja Eurajoen kunnan Visit Eurajoki-sivustolla.

Tulevaisuuden tavoitteena on jatkaa edelleen museoiden toimintaa ja muuttaa museoiden ilmettä nykyajan suuntaan, siten että esillä olisi entistä enemmän tietoa esineistä ja niiden käytöstä. Myös erilaisia työnäytöksiä voisi järjestää, kuten aikaisemmin on tehty, kun töiden taitajia vielä löytyi helposti. Nykyään heitä on enää vähän.

Kotiseutumuseo eli makasiini 1963

Museotoiminta on alkanut Irjanteella 1963, kun kotiseutumuseo on avattu yleisölle. 1956 perustettu Eurajoen kotiseutuyhdistys sai 1957 manttaalikunnalta lahjoituksena Irjanteen kirkonmäellä sijaitsevan entisen lainajvästömakasiinin ja siitä saatiin museolle sopiva tila.

Maatalousmuseo 1984

Kotiseutumuseon saatua hyvän vastaanoton, yhdistys päätti ruveta keräämään myös maatalousesineistöä. Yhdistys sai runsaasti lahjoituksia, mm. traktoreita, erilaisia maatalouskoneita sekä monenlaista muuta maa- ja karjatalousesineistöä.

Munakarin huone 1989

Huone on saanut nimensä Munakarin pojiksi kutsuttujen Suomisen veljesten, Aarne (1909-1978) ja Martti Suomisen (1914-1983) mukaan. Huoneeseen on sijoitettu heidän jäämistöään, jonka kunta peri heidän jälkeensä ja lahjoitti sitten edelleen kotiseutuyhdistykselle.

Palokalustomuseo 1985

Palokalustomuseossa on 24 paloruiskua ym. palonsammutukseen liittyvää esinettä.

Koulumuseo 1998

Koulumuseo avattiin entisessä Ester Tuomisen omakotitalossa vuonna 1998, ja se siirrettiin entiseen Irjanteen alakouluun 2020.

Apteekkimuseo 2009

Eurajoella apteekkarina toiminut Raija Hakola lahjoitti Eurajoen apteekin vanhaa esineistöä ja kalusteita kotiseutuyhdistykselle museon perustamista varten.

Kaksi varastoa

Lisäksi Eurajoen Kotiseutuyhdistyksellä on käytössä kaksi varastoa.

3. Museotoiminnan tarkoitus ja tavoitteet

Kotiseutumuseumme on alun perin v. 1963 perustettu tallentamaan ja säilyttämään Satakunnan ja erityisesti Eurajoen käsityöläisammateista ja elämäntavoista kertovia esineitä. Joukko innokkaita kotiseutuyhdistyksen jäseniä ryhtyi toteuttamaan museon perustamista jo 1950-luvun lopulla, keräämällä esineitä ja järjestämällä ja luotteloimalla esineet kokoelmaksi. Esineet varastoitettiin ennen museon avaamista yleisölle.

Kokoelman avulla haluttiin esitellä vanhan ajan elämäntyyliä, kulttuuriperintöä ja vanhoja työtapoja myös nuoremmille polville, niin oman pitäjän asukkaille kuin kauempaa tulleille vierailijoillekin. Ensimmäiseksi avatun kotiseutumuseon perustaminen ja kaikki myöhemmin perustettujen kokoelmien keräämiseksi ja ylläpitämiseksi tehty työ sekä kokoelmien esittely on tehty lähes sataprosenttisesti talkoovoimin ja sama talkootyö jatkuu edelleen 2020-luvulla.

Koska aluksi perustettu kotiseutumuseo sai hyvän suosion, virisi ajatus museon laajentamisesta maatalousmuseoksi ja se toteutui 1980-luvulla, niin ikään talkoovoimin, kun sopivat tilat saatiin rakennetuksi. Lisäksi myöhemmin kokonaisuuteen perustettiin lisää museoita, yhdistyksen saatua erilaisia lahjoituksia, joista voitiin koota lisää esinekokonaisuuksia (Munakarin huone ja apteekkimuseo.) Perustettiin myös koulumuseo, koska Eurajoella oli monta kansakoulua, joista saatiin esineitä ja kalustoa tarkoitusta varten.

Museotoimintamme tarkoituksena on esineiden tallentamisen ja niistä kertomisen lisäksi tuottaa elämyksiä vierailijoille ja edistää kunnan matkailua. Irjanteen museot ovat yksi Eurajoen tärkeimmistä matkailukohteista Vuojoen kartanon, Olkiluodon ydinvoimalan, Laitakarin sataman, Välimaan torpan ja kolmen eri kirkon lisäksi. Hyvä keino houkutella matkailijaryhmiä on se, että Irjanteen vanha ja kaunis kirkko tunnelmallisine kirkkomaineen sijaitsee aivan museoiden vieressä, joten matkailija voi tutustua molempiin samalla kerralla.

Kotiseutumuseon eli makasiinin alakerta. Kuva: Leena Falttu

4. Kokoelmatehtävä

Irjanteen museoiden kokoelmatehtävä on laaja, koska museokokonaisuuksia on useita. Maantieteellisesti kokoelma keskittyy Eurajoella käytössä olleisiin esineisiin. Etenkin koulumuseossa ja apteekkimuseossa lähes 100 % esineistöstä on Eurajoelta peräisin. Lähinnä maatalousmuseossa ja kotiseutumuseossa on esineitä, jotka ovat peräisin muista pitäjistä, esimerkiksi huudettu jostain huutokaupasta.

Kokoelmamme on siis kaikkiaan suuri. Kotiseutumuseossa on kortiston mukaan noin 1600 esinettä, maatalousmuseossa noin 1200, koulumuseossa noin 1100 (joista noin 600 opetustauluja), palokalustomuseossa 24 ja apteekkimuseossa noin 600, asemuseossa noin 300 ja Munakarin huoneessa 1000 esinettä. Osa maatalousmuseon, kotiseutumuseon ja Munakarin huoneen numeroiduista esineistä on varastossa. Lisäksi on 20 esineen kokoelma Vihtori Heinosen yhdistykselle lahjoittamia puisia pienoisveistoksia.

Apteekkimuseo ja palokalustomuseo ovat ainoat Satakunnan alueella ja ne ovat muutenkin harvinaisia Suomessa. Maatalousmuseomme on myös melko laaja, Satakunnassa ei liene toista yhtä laajaa, eikä myöskään koulumuseota. Köyliössä on Museokoulu, joka on lähinnä vastaavanlainen. Kotiseutumuseomme kaltaisia Satakunnasta löytyy, siis sellaisia, joissa on kotien tarvekallustoa. Museomme ydinkokoelmana voidaan pitää maatalousmuseon kokoelmaa sekä sitä osaa kokoelmasta, joka kertoo juuri eurajokelaisten elämästä, esimerkiksi Munakarin poikien huonetta. Tilanpuutteen vuoksi kokoelmia ei juuri kartuteta, mutta mikäli jotain otetaan vastaan, se pyritään rajaamaan eurajokelaiseksi ja ajallisesti ennen vuotta 1960 käytettyyn aineistoon. Modernia aineistoa ei tallenneta, ellei se liity oleellisesti Eurajokeen ja sen tarina on tiedossa ja saadaan tallennetuksi. Viime vuosina ei tilanpuutteen vuoksi enää ole otettu vastaan suurempia esineitä, joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta. Koulumuseoon ja muuallekin voidaan ottaa lisää pieniä esineitä, jos tarjotaan sellaisia, mitä ei ole ennestään.

Munakarin poikien huone. Kuva: Leena Falttu

5. Kokoelmien historia

Toiminta alkoi kotiseutumuseosta

Irjanteen museoiden kokoelmat ovat saaneet alkunsa siitä, kun kotiseutuyhdistys perustettiin 1956 ja ajatus kotiseutumuseon perustamisesta tuli puheeksi. Esineiden kerääminen aloitettiin melko pian ja esineiden kerääjiksi valittiin kaikkiaan 21 eri henkilöä eri puolelta kuntaa. Heille annettiin ohjeeksi laittaa muistiin myös esineiden tiedot, eli lahjoittajan lisäksi tietoa esineiden käytöstä, historiasta ja omistuksesta. Esineiden keräämisestä tehtiin aluksi tarkat suunnitelmat, esim. mitä esineitä ensisijaisesti haluttiin, jotta saataisiin esille tietynlaisia kokonaisuuksia. Ensin kerättiin kaikenlaisia pienempiä esineitä, eli kotitalouteen liittyviä tarvekaluja ja esim. puusepän ja suutarin työkaluja. Tavarat sijoitettiin aluksi Eurajoen pappilan riiheen. Luettelointi aloitettiin saman tien, eli esineet numeroitiin ja niistä tehtiin kortistomuotoinen luettelo. Toimeen käytiin innolla.

Yhdistys sai lahjoituksena manttaalikunnalta entisen lainajvästömakasiinin Irjanteelta vuonna 1957 ja se kunnostettiin kotiseutumuseon perustamista varten. Rakennus on valmistunut vuonna 1833, mutta toimii edelleen samassa tarkoituksessa ja on hyvässä kunnossa. Yleisölle museo avattiin 1963 ja sitä alettiin pitää auki talkoovoimin, kesäaikaan, koska lämmitystä museossa ei ole. Yhdistyksessä oli muutamia innokkaita kotiseutuihmiä, jotka esittelivät museota muulloinkin kuin aukioloaikoina ja kertoivat esineistä kaikille halukkaille, kun vain olivat paikalla. Alusta asti museotoimintaan on osallistuttu innokkaasti, siitä kertoo jo valittujen kerääjien määrä. Esineiden siirtelyyn, puhdistamiseen, kunnostamiseen, tietojen tallentamiseen ja esillepanoon on tarvittu kymmenien ihmisten panostusta, mutta aika oli ilmeisesti otollinen, moni ehkä kaipasi juuri sellaista harrastusta elämäänsä. Aktiivisuus on jatkunut 2000-luvulle asti melko suurena, vasta viime vuosina innostus on hiipunut ja talkootyökiinnostus vähentynyt jonkin verran.

Makasiinissa on kaksi kerrosta ja molemmat ovat täyttyneet erilaisista kotitalousesineistä sekä eri ammattien edustajien käyttämistä työ- ja tarvekaluista (esim. suutari, puuseppä) ym. Suurempina esineinä mainittakoon lastenvaunut, kaksi polkupyörää, Vuojoen kartanolla käytössä ollut mankeli ja kangaspuut. Yläkertaan tehtiin myös lasikantiset vitriinit, joissa on kesäaikaan pidetty esillä erilaisia näyttelyitä. Kokoelmien kartutus on ollut aktiivisimmillaan 1960-90-luvuilla ja kotiseutumuseon esinemäärän lisäksi lähes kaksinkertaiseksi Toivo ja Rauha Kuusiston lahjoittama kotimuseokokoelma 1984. Käytännössä ei uusia esineitä ole enää vastaanotettu kovin paljon 2000-luvulla, koska tila on täynnä, joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta. Esineet inventoitiin 1987 ja silloin on jonkin verran esineitä viety varastoon ja maatalousmuseoon, jolloin jälkimmäisille on annettu uusi numero.

Maatalousmuseo 1984

Jossain vaiheessa virisi ajatus laajemmasta museosta, johon saisi sijoitettua myös isoja maatalouskaluja ja -koneita sekä karjatalouteen liittyvää esineistöä. Maatalouden koneellistuessa yhä nopeammin, maanviljelijöillä oli tarjolla paljon käytöstä poistettua tavaraa. Yhdistykselle tuli lahjoituksena kaikenlaisia esineitä aina traktoreista maitokannuihin ja tappureista perunanistutuspuikoihin ja esineitä on ryhmitelty kokonaisuuksiksi. Yläkerrassa on esimerkiksi kuivurien pienoismalleja ja maitotalousesineitä kalastus- ja mehiläisenhoito-osastojen lisäksi.

Sopiva kunnan omistama tontti löytyi kotiseutumuseon läheltä, entisen alakoulun vierestä. Hallin rakentaminen tapahtui talkoilla ja hankkeeseen saatiin rakennusaineet enimmäkseen lahjoituksina. Sekä yksityishenkilöt että useat yritykset lahjoittivat sekä puutavaraa (tukkeja) että rahaa ja muita tarvikkeita. Niin ikään maataloushallin rakentamisesta tehtiin tarkat suunnitelmat ja työt sekä vastuut jaettiin tarkasti.

Maatalousmuseon ensimmäinen osa valmistui 1984 ja sitä on laajennettu myöhemmin kahdesti: ensin lisäosalla, johon tehtiin myös yläkerta ja myöhemmin maatalousmuseota jatkettiin pituus-suuntaan vielä lisää, kun pohjoispäätyyn valmistui vähän edellistä pienempi toinen lisäosa. Siihen tuli kokoushuone, pieni varastohuone sekä ns. Munakarin huone. Maatalousmuseossa on edellä mainittujen lisäksi eri ammatteja edustavia kokonaisuuksia, kuten esim. sepän paja ja metsänhoitoon liittyvää esineistöä, jotka ovat peräisin Tokimaan (Vuojoen) metsien hakkuista. Tiloissa on myös isompia esineitä: traktorien lisäksi puukaasutraktori, höyrykone, hevosierto, yhdistelmäkylvökone ja erilaisia puimakoneita, jotka olivat käytössä ennen leikkuupuimureita.

Maatalousmuseon tilat ovat talvisaikaan kylmillään, lukuun ottamatta Munakarin huonetta ja vuonna 2023 Munakarin entiseen tilaan sijoitettua apteekkimuseota.

Asemuseo 1992

Kotiseutuyhdistys sai vuonna 1989 Irjanteella asuvalta Toivo Vaaltolta lahjakirjan, jolla hän lahjoitti keräämänsä asekokoelman yhdistykselle, noin 150 erilaista ampuma-asetta. Sitä varten oli saatava tila, joka olisi lämpimänä koko vuoden ja lisäksi suojassa varkailta ja tulipalolta. Turvallinen varasto rakennettiin ja otettiin käyttöön vuonna 1992.

Munakarin huone 1989

Huone on saanut nimensä Munakarin pojiksi kutsuttujen Suomen veljesten, Aarne (1909–1978) ja Martti Suomen (1914–1983) mukaan. He asuivat Olkiluodossa, Munakarin saarella. Huoneeseen on sijoitettu heidän jäämistöään, jonka kunta peri heidän jälkeensä ja lahjoitti sitten edelleen kotiseutuyhdistykselle. Tila on kalustettu veljesten huonekaluilla ja talous- ym. tavaroilla ja muuta heidän jäämistöään (verkkoja ja muita kalastustarvikkeita) on sijoitettu maatalousmuseon yläkertaan. Kokoelma sijaitsi vuoteen 2023 saakka maatalousmuseon päädyssä sitä varten rakennetussa huoneessa, mutta siirrettiin viereiseen huoneeseen (entinen kokoushuone) ja apteekkimuseo sijoitettiin päätyhuoneeseen.

Palokalustomuseo 1985

Palokalustomuseossa on 24 paloruiskua ym. palonsammutukseen liittyvää esinettä, jotka Eurajoen ja Kuivalahden VPK:t kokosivat vuonna 1985, niin ikään Irjanteen kirkonmäellä makasiinin vieressä sijaitsevaan vanhaan (palo)ruiskuhuoneeseen. Ruiskuhuone on otettu käyttöön 1908 ja siellä säilytettiin vanhaa sammutuskalustoa. Kokoelma on Satakunnan ainoa aidossa ympäristössään esillä oleva palokalustokokoelma.

Palokalustomuseo eli entinen vuonna 1908 rakennettu ruiskuhuone. Kuva: Leena Falttu

Koulumuseo 1998

Eurajoella on ollut kaikkiaan 8 kyläkoulua, joista vanhin on perustettu 1890 ja vanhaa kouluesineistöä oli kertynyt runsaasti. Erityinen toimikunta alkoi etsiä ja varastoida esineistöä 1990-luvun alkupuolella ja se sijoitettiin Irjanteella museoiden lähellä sijaitsevaan omakotitaloon, jonka kunta sai haltuunsa Ester Tuomiselta hänen kuolemansa jälkeen. Kunta antoi talon kotiseutuyhdistyksen käyttöön ja koulumuseo avattiin talossa 1998. Kun 1934 valmistunut entinen Irjanteen alakouluna ja sittemmin nuorisotiloina ja ryhmäperhepäiväkotina toiminut rakennus Irjanteen kirkonmäellä jäi tyhjilleen 2019, kunta antoi sen tilat yhdistyksen käyttöön. Entisessä Ester Tuomisen talossa sijainnut koulumuseo siirrettiin alakoulun tiloihin kesällä 2020 ja se on nyt autenttisessa ympäristössään. Museoon on kalustettu kaksi koululuokkaa sekä keittola. Lisäksi koulumuseoon on sijoitettu pieni määrä yläasteella käytössä olleita opetusvälineitä, kuten episkooppi, piirtoheitin ym. laitteita sekä vanhoja lankapuhelimia ja mm. Olli-Pekka Heinosen lahjoittama Mikro-Mikko-tietokone 1980-luvulta. Koulumuseon käsityöluokassa on myös vitriini, johon voi laittaa esille erilaisia tavaroita. Siinä on esillä mm. erilaisia maasta metallinpaljastimilla löydettyjä kolikoita ja muita metalliesineitä.

Koulumuseon seinästä otettiin esille hirsipinta vuodeita 1934. Kuva: Leena Falttu

Apteekkimuseo 2009

Eurajoella pitkään apteekkarina toiminut Raija Hakola ja jo hänen edeltäjänsä sitä ennen olivat tallettaneet v.1945 perustetun Eurajoen apteekin esineistöä apteekin kellaritiloihin ja hän lahjoitti esineistön ja kalusteet kotiseutuyhdistykselle museon perustamista varten.

Apteekkimuseo sijoitettiin 2009 Kirkonkylään, ns. Voltti-taloon, joka oli kunnan omistuksessa, mutta kun talo myytiin yksityiselle 2014, apteekkimuseo siirtyi Eurajoen Kristillisen Opiston tiloihin. Tila Opiston yläkerrassa ei ollut kovin käytännöllinen ja sitä oli hankala pitää avoinna, joten apteekkimuseo siirrettiin Irjanteelle, Munakarin huoneeseen keväällä 2023. Apteekkimuseo on kalustettu 1940-50-lukujen apteekiksi ja se sisältää lääkepullojen ja -purkkien lisäksi erilaisia lääkkeiden valmistukseen tarvittuja välineitä ym. esineistöä.

Apteekkimuseo uusissa tiloissa maatalousmuseon päädysssä. Kuva: Leena Falttu

Kaksi varastoa

Museotoiminnan alusta lähtien esineitä on jouduttu myös varastoimaan. Alussa, kun esineitä tuli paljon, niille piti löytää sijoituspaikka ja ne piti luetteloida ja usein myös puhdistaa ja kunnostaa. Aluksi varastona toimi Eurajoen pappilan riihi, mutta myöhemmin sen tilalle on tullut kaksi varastoa, jotka ovat edelleen käytössä. Esimerkiksi 1980-luvun lopulla tuli paljon esineitä; Suomen veljesten jäämistö sekä koulumuseoon kerättyjä esineitä.

Varastojen olosuhteet ovat olleet aina huonot esim. kosteuden ja tuhoeläinten vuoksi ja niissä oleva esineistö on osin hyvin huonokuntoista ja joiltain osin myös luetteloimatonta. Tavoitteena on käydä varastot läpi ja poistaa sieltä huonokuntoisimmat esineet sekä luetteloimaton aineisto. Työ on tarkoitus aloittaa kesällä 2024.

6. Kokoelmien nykytila

Kokoelmamme nykyinen tila on hyvä, mutta tilanahtaus vaivaa museoita. Kokoelmat ovat hyvässä kunnossa, lukuun ottamatta varastoissa olevia esineitä, joista edellä mainittiin. Poistoja pitäisi tehdä ja ainakin maatalousmuseon esineitä viedä varastoon. Mutta kuten edellä on todettu, innokkaita toimijoita ei enää 2020-luvulla helposti löydy, joten pitkäjänteisempi työ on vaikeaa. Useisiin vuosiin ei esimerkiksi maatalousmuseon ja kotiseutumuseon esineisiin ole kajottu, koska toimijoiden aika on mennyt esim. koulumuseon ja apteekkimuseon siirtoihin ja aktiivisten toimijoiden määrä on muutenkin vaihdellut vuosien varrella.

Tällä hetkellä suunnitelmissa on tehdä vuoden 2024 aikana muutoksia maatalousmuseoon, siten että esineitä poistetaan ja viedään varastoon, jotta tilaa saataisiin enemmän. Esineiden paikkoja on samalla tarkoitus siirtää ja saada joitakin esineitä paremmin esille. Kaikki työ vaatii kuitenkin hyvän suunnitelman ennen toteuttamista.

Varastoissa on aika paljon huonokuntoisia esineitä, joita pitäisi poistaa. Sitä työtä ei ole tehty pitkiin aikoihin, jos koskaan. Esimerkiksi Suomisen veljesten jäämistössä oli paljon huonoksi mennyttä tavaraa, joka ei mahtunut, tai ei voitu tuoda Munakarinnon huoneeseen ja sitäkin pitäisi poistaa. Tällä hetkellä tavarat ovat Auvin kivimakasiinissa.

Kotiseutumuseon lastenvaunut. Kuva: Leena Falttu

7. Kokoelmien hallinta

7. a. Objektin liittäminen kokoelmaan

Kuten edellä todettiin, museoissamme on ollut vaihtelevia vuosia niiden kokoelman hoidon suhteen, mutta parina viime vuotena on menty hyvään suuntaan. Digitointihankkeen alkamisen (2021) myötä on tehty inventointia ja tarkistuksia ja laitettu esineluetteloita ajan tasalle.

Tällä hetkellä emme pysty ottamaan vastaan paljonkaan aineistoa, mutta jos mielenkiintoisia, ei kovin suurta tilaa vaativia esineitä tarjottaisiin, voimme tehdä poikkeuksia. Meille tarjotaan esineitä jonkin verran, mutta esim. maataloustyökaluja emme ole vastaanottaneet pitkään aikaan. Toki tulevaisuus näyttää, jos teemme poistoja ja varastoon siirtoja, voimme harkita jonkin erikoisemman esineen ottamista, jos sellaista ei ole ennestään.

Prosessi

Lahjoitusehdotus tulee yleensä joko museotoimikunnan puheenjohtajalle tai jollekulle muulle johtokunnan jäsenistä, jolloin asia ilmoitetaan puheenjohtajalle. Museotoimikunnan pj voi yleensä tehdä vastaanottopäätöksen. Myös yhdistyksen puheenjohtaja on tehnyt vastaanottopäätöksiä. Mikäli lahjoitettava esine on suuri, esimerkiksi traktori tai kyse olisi suuremmasta esinekokonaisuudesta, asiasta keskustellaan ja se päätetään johtokunnassa.

Asemuseon esineistöön kuuluu kaksi rautasormusta, joita suomalaiset saivat talvisodan aikana vastineeksi lahjoittaessaan kultasormuksia tai muuta arvoesineistöä sotavarusteiden (mm. lentokoneiden) hankkimista varten. Kuva: Leena Falttu

Jompikumpi puheenjohtaja voi ottaa esineen vastaan. Lomakkeelle täytetään esineen tiedot ja lahjoittajan nimi. Jatkossa pyritään käyttämään liitteenä olevaa lahjoitussopimusta. Esineen tiedot kirjataan luettelointikirjaan. Apteekkimuseossa prosessi on ollut erilainen, sillä apteekkimuseon kokoelma on tullut kokonaisuutena ja se on alun perin luetteloitu sähköiseen muotoon.

Tallennuskriteerit

Kokoelmat karttavat hyvin harvoin ja jokainen lahjoitus mietitään hyvin tarkkaan. Museon kokoelmaprofiili on laaja johtuen siitä, että eri museoita on niin paljon. Periaatteessa jokaisen museon kokoelmaa voidaan harkinnan mukaan kartuttaa, lukuun ottamatta Apteekkimuseota, joka on alkuperäinen apteekkipokokonaisuus, eikä siihen ole tarkoitus lisätä aineistoja muista apteekeista. Toki tähänkin voidaan tehdä poikkeus, jos kyse on harvinaisemmasta tai muuten merkityksellisestä esineestä, joka olisi hyvä lisä kokoelmiin.

Kokoelmiin otetaan vastaan sellaista aineistoa:

- joka sopii yhdistyksen johonkin museoon eli on museon tallennusprofiilin mukainen. Jokainen esine mietitään kuitenkin tapauskohtaisesti.
- jolle pystytään löytämään järkevä paikka museosta. Varsinkin isommista esineistä joudutaan tämän vuoksi kieltäytymään.
- joka on riittävän hyväkuntoinen, jotta se voidaan laittaa esille ilman konservointia.

Pääsääntöisesti museo ei ota vastaan:

- kaksoiskappaleita, eli sellaisia esineitä, joita kokoelmassa jo on.
- kirjoja. Kokoelmassa on jonkin verran kirjoja koulumuseossa sekä Munakarin huoneessa, mutta enempää niitä ei voida ottaa, koska niitä ei ole mahdollista varastoida eikä laittaa esille.
- vaatteet ja tekstiilit. Niille ei löydy sopivaa varasto- tai esittelytilaa. Tästä voidaan kuitenkin tehdä poikkeus, mikäli tarjottaisiin jotain aivan erityistä ja sille pystyttäisiin löytämään paikka näyttelystä.
- valokuvat. Valokuvien käyttö museon näyttelyssä on hankalaa eikä erillistä valokuva-kokoemaa ole museoilla. Näin ollen valokuvien vastaanottaminen harkitaan hyvin tarkkaan, tai sitten valokuvat tallennetaan Eurajoen kirjastossa olevaan kotiseutumuseon kokoelmaan, joka sisältää ennestään valokuvia ja lehtileikkeitä.

7. b. Objektin käsittely ja säilytys

Kokoelmien säilytystiloja on esitelty tarkemmin luvussa 4: Kokoelmien historia. Kaikki muut tilat ovat kylmillään talviaikaan paitsi koulumuseossa, apteekkimuseossa ja Munakarin huoneessa on noin 15 asteen peruslämpö. Varastot ovat kylmiä tiloja ja niihin pääsee myös tuhoeläimiä, joten niiden olosuhteet ovat huonot esineiden kannalta. Periaatteessa myös maatalousmuseoon ja kotiseutumuseoon pääsee tuhoeläimiä, mutta niissä ei ole huomattu muita tuhoja kuin vanhoja tupajumien tekemiä. Maatalousmuseoon pääsee kosteutta ja esim. sadevesiä ulkopuolelta, ja pitkä rakennus on vuosien varrella painunut jostain kohtaa.

Tarvetta olisi lämpimälle tilalle, koska lämmintä varastotilaa tarvittaisiin mm. Kotiseutumme Eurajoki-kirjakokoelmalle (noin 5000 nidettä) ja lisäksi erilaisia teemoja ajatellen tarvitsimme myös näyttely- tai interaktiivista tilaa, etenkin ryhmiä ajatellen. Tiloissa voisi kertoa museoiden historiasta, pitää esitelmää eri aiheista tai esimerkiksi koululaisryhmille maataloudesta ja sitä voisi käyttää myös kokoustiloina.

Museot siivotaan keväisin, jolloin pintoja käydään läpi ja pestään ikkunoita. Työ tehdään lähinnä museotoimikunnan toimesta. Muuten esineitä ei käsitellä, jos ei tarve vaadi jotain erityistä. Kesän 2024 suunnitelmissa on parantaa sadevesijärjestelmää, jotta maatalousmuseon lattialle ei enää valuisi sulamis- tai sadevesiä ja myös maatalousmuseon tuuletusta katon kautta.

7.c. Kokoelmien luettelointi ja inventointi

Maatalousmuseon ja koulumuseon kokoelmista on olemassa käsin kirjoitetut paperiluettelot mapeissa ja kotiseutumuseon aineisto on luetteloitu niin ikään käsin kortistoksi. Apteekkimuseo on luetteloitu 2010-luvulla, eli heti perustamisen jälkeen valokuvattu ja luetteloitu suoraan sähköisiksi tiedostoiksi, eikä sen esineistä ole paperilla luetteloita. Munakarin esineistä on paperille käsin kirjoitetut luettelot. Palokalustoesineet on luetteloitu kotiseutumuseon kortistoon ja pienoiskohteet on luetteloitu omana ryhmänään. Veistokset ja luettelo (20 esinettä) on varastoitu Munakarin huoneen kaappiin. Muutoin paperiluetteloita on säilytetty omissa kohteissaan: maatalousmuseon maatalousmuseossa, koulumuseon koulumuseossa, jne. Kotiseutumuseon kortistoa on säilytetty kotiseutumuseon kaapissa. Ainoastaan Munakarin luetteloista on olemassa kopiot, muut ovat ainoita kappaleita. Tästä syystä sähköinen luettelointi eli digitointi on tärkeää.

Jonkinlainen inventointi on tehty vuonna 1987, jolloin kokoelmia on siirretty museosta toiseen ja samalla niitä on numeroitu uudestaan. Tämä huomattiin kokoelmien digitoinnin yhteydessä, jolloin myös havaittiin, ettei kokoelma todellisuudessa vastaa numeromääräisiä lukuja. Toiminnan alussa oli pitkään (yli 20 vuotta) vain kotiseutumuseo ja kaikki esineet luettelointiin sen kortistoon. Myöhemmin siihen kirjattuja esineitä on siirretty maatalous-, koulu- ja asemuseoon, jolloin niille on annettu uusi numero. Näitä esineitä on vähintään kymmeniä, ellei enemmänkin. Tällöin kokoelma ei ole tavallaan kasvanut, vaan esineluku on pysynyt samana, kun esineitä on vaihdettu museosta toiseen.

Yhdistyksen puheenjohtaja on vastannut esineiden luetteloinneista viime vuosina, kun olemme vastaanottaneet joitakin esineitä esim. koulumuseoon. Luettelointi pyritään tekemään mahdollisimman pian, kun esine on tullut kokoelmiin. Myös luetteloimatonta esineistöä, jota on tullut esille, on tarkoitus käydä läpi ja aloittaa työ kesän 2024 aikana. Sitä on lähinnä varastoissa, ei museoilla.

Kokoelmien digitointi alkoi maatalous- ja kotiseutumuseosta sekä Munakarin huoneesta vuonna 2021 yhteishankkeella Luvian kotiseutumuseon kanssa. Digitointia teki palkattu työntekijä, joka kuvasi esineitä, kävi läpi luetteloita ja vei kokoelmaa Satakunnan Museon MuseumPlus-kokoelmahallintajärjestelmään.

Työ jäi kuitenkin kesken ja vuosina 2023–2024 digitointia on jatkanut yhdistyksen puheenjohtaja täydentämällä olemassa olevia tietoja MuseumPlus-kokoelmahallintajärjestelmässä sekä viemällä Apteekkimuseon tietoja järjestelmään. Työtä on tarkoitus jatkaa. Digitoinnin myötä kokoelmaa on myös inventoitu ja olemassa olevia tietoja tarkastettu. Samalla myös poistot ja siirrot ovat tulleet ajankohtaisiksi ja niitä ryhdytään tekemään vuoden 2024 aikana.

Digitointisuunnitelmat

Vuodelle 2024 on tarkoitus palkata työntekijä digitoinnin avuksi, jolloin digitointi nopeutuu huomattavasti, kun työntekijä kuvaa esineitä mahdollisimman paljon ja puheenjohtaja jatkaa kuvien ja tietojen lisäämistä järjestelmään. Museoviraston apurahalla voidaan palkata työntekijä 3 kuukaudeksi. Joitakin kokonaisuuksia, kuten em. Vihtori Heinosen 20 puuveistosta on digitoitu omin voimin ja sama voidaan tehdä myös palokalustomuseon 24 esineen kanssa.

Kotiseutumuseon yläkerta. Kuva: Leena Falttu

7. d. Poistot

Jotta museo rajallisista resursseista huolimatta voisi vastata myös kokoelmatyön tuleviin haasteisiin, on kokoelmien sisältöä voitava tarvittaessa arvioida uudelleen myös kriittisesti. Arvotukset ja painopisteet muuttuvat vuosien kuluessa, eikä kaiken kokoelmiin liitetyn aineiston säilyttämiselle välttämättä ole enää perusteita. Nykyään myös poistot kokoelmista ovat yksi kokoelmien hoidon ja hallinnan työkalu. Museon tulee kuitenkin aina huolehtia siitä, että kokoelmapoistot tehdään harkiten ja yhteisien sääntöjen mukaan. Kokoelmapoistoja ohjaavat ICOM:in eettisissä säännöissä määritellyt periaatteet. Museolla tulee esimerkiksi olla täysi ymmärrys poistettavaksi aiotun objektin merkityksestä sekä lailliset valtuudet poistoon, eli omistussuhteista ei saa olla epäselvyyttä. Poistojen tulee olla perusteltuja, eikä niiden lähtökohtana saa olla esimerkiksi kaupallinen hyötyminen. Kukaan museon palveluksessa oleva tai tämän lähiomainen ei myöskään saa hyötyä museo-objektin poistosta.

Poistamisesta ei nykyisellä johtokunnalla ole paljon kokemuksia. Kesällä 2024 on poistettu maatalousmuseosta kolme tappuria eli puimakonetta ja Auvin kivimakasiinista jonkun verran huonokuntoisia Munakarimuseon lahjoituksiin kuuluvia esineitä. Tällä hetkellä museoilla ei ole poistotarvetta, mutta mikäli sellaista ilmenee, noudatamme poiston kriteereitä ja prosessia.

Tärkein kriteeri poistaa joku esine on sen kunto. Varastoissa on huonokuntoisia esineitä, esim. puisia kottikärryjä ja muita puuesineitä. Poistoja on tarkoitus tehdä siten, että johtokunta kokoontuu paikan päälle eli varastolle ja käy läpi esineitä yksi kerrallaan. Alustava katselmus on jo tehtykin. Sitten joku kirjaa esineen numeron ja tiedot ylös, ennen kuin esine kuljetetaan pois, lähinnä tuhottavaksi. Myöhemmin kirjaja tekee poistomerkinnet luetteloihin.

Poiston kriteerit

Esineen poistoa kokoelmista voidaan harkita seuraavista syistä:

- Esineen kontekstitiedot puuttuvat ja museon kokoelmista löytyy samanlaisia esineitä, joiden kontekstitiedot ovat tallessa.
- Kokoelmissa on useita samanlaisia esineitä.
- Esine on museon aihepiirin kannalta merkityksetön, mutta se voidaan siirtää jonkun muun museon kokoelmiin, minne se paremmin soveltuu.
- Esineen huono kunto:
  - o sitä ei voi konservointitoimenpiteillä pelastaa
  - o se hajoaa kemiallisesti
  - o se on vaaraksi muulle kokoelmalle tai sen käyttäjille
  - o esine on vahingoittunut niin, että sillä ei ole museaalista arvoa
  - o esineestä on säilynyt vain epäoleellinen fragmentti.
- Esineen säilyttäminen tai hoito on esim. sen koon tai huonon kunnan vuoksi museolle taloudellisesti mahdotonta.
- Esine on tuhoutunut, kadonnut tai varastettu.

Poistoon päädyttäessä näistä kriteereistä täyttyy yleensä useita. Tärkeimpänä poistojen syynä on esineen huono kunto tai säilyvyys.

Poistoprosessi

Tämänhetkisen kokoelmaninventoinnin yhteydessä poistoprosessi toteutetaan siten, että museon johtokunta tai osa siitä menee varastolle ja käy yhdessä läpi esineitä yksi kerrallaan. Mikäli esine on luetteloitu, kirjataan poistotiedot kokoelmaluetteloon. Mikäli esinettä ei ole luetteloitu eikä numeroitu, se voidaan poistaa ilman merkintöjä. Poistettavista esineistä otetaan mahdollisuuksien mukaan yleiskuvia. Tarkempaa dokumentointia ei tehdä, koska kyseisiä esineitä ei ole alun perinkään dokumentoitu tai digitoitu. Varastoista poistettavat esineet ovat todennäköisesti niin huonokuntoisia, että ne poistetaan tuhoamalla ja hävittämällä kierrätysohjeiden mukaisesti.

Muissa poistoissa noudatetaan seuraavaa prosessia:

- inventoija tai inventoijat tekevät ehdotuksen poistosta.
- poistopäätöksen tekevät inventoijat.
- poiston perusteet kirjataan poistolomakkeelle (liitteenä). Poistolomake säilytetään samassa kansiossa kuin esineluettelo.
- tieto kirjataan esineen luettelointitietoihin.
- mikäli esine on digitoitu, esineen tiedot tarkistetaan ja tarvittaessa täydennetään (esimerkiksi uudella valokuvalla). Poisto kirjataan esineen tietoihin, mutta esinettä tai sen tietoja ei poisteta kokoelmahallintajärjestelmästä.

Itse esine poistetaan kokoelmasta joko:

- siirtämällä toiseen museoon tai muuhun julkiseen kokoelmaan
- palauttamalla lahjoittajalle
- siirtämällä museon käyttökokoelmaan tai rekvisiitaksi
- lahjoittamalla tai myymällä yksityiselle toimijalle tai yritykselle
- tuhoamalla kokonaan.

Erityisesti esineen myyminen vaatii perusteellista harkintaa. Museokokoelmat eivät lähtökohtaisesti ole kaupan, ja riskinä voi poistotilanteessa olla yleisön luottamuksen menetys. Tilanteessa, jossa esineelle ei löydy parempaa sijoituspaikkaa muista kokoelmista, voi myyminen kuitenkin olla lopullista tuhoamista parempi vaihtoehto. Joka tapauksessa kokoelmapoiston myynnistä saatavat tulot on eettisten sääntöjen mukaan käytettävä museon kokoelmien hyväksi. On myös erittäin tärkeää, että kaikista poistetuista esineistä hävitetään museon esinenumero ja mikäli esine tuhoetaan, ei tunnistettavia esineitä tai niiden osia hävitetä museon roskiksen kautta, jossa ne saattaisivat olla löydettävissä.

8. Kokoelmien käyttö

8.a. Kokoelmien käyttö ja käyttäjät

Kokoelmat ovat käytössä pääosin museon näyttelyissä. Museot ovat kesäaikaan avoinna yleisölle ja tilauksesta muulloinkin. Lisäksi kokoelmia on ollut esillä mm. Eurajoen kirjastolle tehdyissä näyttelyissä.

Museokokonaisuutemme tavoittelee asiakkaisiksi kaiken ikäisiä museoista kiinnostuneita henkilöitä ja monipuolisuutemme on tässä hyvä asia. Museon asiakkaita ovat eurajokelaisten lisäksi myös lähialueen ihmiset sekä turistit, joita Irjanteella käy paljonkin, johtuen museon monipuolisuudesta ja sen lähellä sijaitsevasta Irjanteen kirkosta ja kulttuurimaisemasta.

Museoillamme käy myös koululaisia ja heille on järjestetty vanhan ajan koulunkäyntitapahtumia koulumuseossa. Koulumuseo kiinnostaa kaiken ikäisiä. Lapsille se on uutta ja outoa, vanhemmat taas muistelevat mielellään vanhoja koulu-aikoja. Ase- ja apteekkimuseo kiinnostavat myös monia, jotka eivät niinkään ole kiinnostuneita maatalousesineistä.

Aikojen saatossa potentiaalinen asiakaskuntamme on muuttunut. Alkuaikoina ja pitkään sen jälkeen museoon kävivät tutustumassa ihmiset, jotka olivat itse lahjoittaneet sinne esineitä, itse käyttäneet samanlaisia tarvekaluja, tai kotona oli käytetty vastaavia esineitä. Suunnilleen kaikki kävijät tiesivät esineiden nimet ja käyttötarkoitukset ja muistelivat niiden käyttöä. Nykyään kävijöillä ei ole enää omakohtaista tietoa esineistä, joten esineiden tietoja on laitettava enemmän esille tai kerrottava muutoin niiden käytöstä ja osattava vastata myös kysymyksiin.

Museon palokalustoa. Kuva: Leena Falttu

8. b. Kokoelmien lainaaminen

Eurajoen kotiseutuyhdistys lainaa kokoelmiinsa kuuluvia esineitä muille museoille ja julkisyhteisöille näyttelykäyttöön, mikäli lainan saaja pystyy takamaan esineille asialliset ja turvalliset kuljetus- ja näyttelyolosuhteet. Valokuvista ei lainata alkuperäisaineistoa.

Jokainen lainapyyntö käsitellään tapauskohtaisesti. Lainoista päättää yhdistyksen puheenjohtaja tai johtokunta, jos kyse on jostain suuremmasta kokonaisuudesta. Kaikista lainoista laaditaan kirjallinen sopimus (liitteenä), jossa laina-aika ja lainattavan esineen vakuutusarvo määritellään. Ennen lainausta materiaalin kunto tarkistetaan ja lainattava materiaali valokuvataan. Lainan vastaanottaja vakuuttaa materiaalin lainaussopimuksessa määritellystä summasta koko laina-ajaksi. Lainan antaja pakkaa materiaalin huolellisesti ja lainaava taho huolehtii turvallisesta kuljetuksesta. Palautuksen yhteydessä esineen kunto tarkastetaan ja laina-aikana mahdollisesti syntyneet vauriot kirjataan.

9. Kokoelmien tulevaisuus ja kokoelmatyön tavoitteet

Kuten kohdassa 6 c jo mainittiin, tavoitteena on saada koko aineisto digitoitua ja se jatkuu vuonna 2024, kun Museovirasto on myöntänyt apurahaa digitoijan palkkaamiseen. Tarkoitus on jatkaa töitä omin voimin myöhemminkin, jos se jää kesken. Aineisto on tarkoitus julkaista myös Finnaan Akuliina Aartolahden opastuksella.

Muutenkin kokoelmia on tarkoitus hoitaa ja saattaa ajan tasalle seuraavina vuosina inventoimalla, poistamalla esineitä, kirjaamalla esineiden sijainti tarkemmin sekä kirjaamalla kadonneet esineet. Näitä töitä on välillä jäänyt rästiin, koska tekijää ei ole ollut ja töitä on hidastanut myös se, että niitä on kylmissä tiloissa lähes mahdotonta tehdä talvisin. Digitointityö on kuitenkin avuksi inventoinnissa, koska nyt ohjelmasta on selvemmin hahmotettavissa, mitä esineitä kokoelmissa on, kun ne ovat kaikki samassa luettelossa numerojärjestyksessä. Eri museoiden esineet on merkitty eri tunnuksilla, kuten esimerkiksi M=maatalousmuseo ja KO on kotiseutumuseo.

Koska museomme kokoelma on keskittynyt aikakauteen 1930–1960-luvut, eikä uusia esineitä enää viime vuosina ole paljoa voitu vastaanottaa, tietämys esineistä on vähentynyt ja vähenee koko ajan rajusti. Enää ei tiedetä, mitä esineet ovat ja mihin niitä on käytetty. Tämän vuoksi pitäisi esineistä ja niiden käyttötavoista olla esillä enemmän tietoa ja siihen pyrimme tulevaisuudessa, esimerkiksi esinekylttien parantamisella ja erilaisilla valokuvilla. Toki maatalousmuseossa se on haasteellista, koska tilaa on vähän ja esimerkiksi paperivalokuvat ajan mittaan kärsivät.

Kotiseutumuseoon johtavat alkuperäiset kiviportaat. Kuva: Leena Falttu